Ціна 10 центів.

СВОБОДА SVOBODA

недільне видання SUNDAY EDITION

Ч. 39. (313). Рік LX. 23. Листопада 1952. — November 23, 1952. No. 39. (313). Volume LX.

УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВА

(До 35-річчя її заснування)

Після знищення автономного ладу України Москва зліквідувала й звела до ролі спеціяльної духовної школи, з метою русифікації, славнозвісну Київську академію, що за козацької доби була центром науки, освіти й мистецтва всієї України. Протягом усього XIX сторіччя повставало кілька проєктів заснування в Києві мистецької школи чи академії. Один з таких проєктів належав Т. Шевченкові перед його арештом 1846 р. Але російський уряд цинічно не дозволив такого „малоросійського своєвільства", концентруючи кращі мистецькі сили й школи вищого типу в Москві та Петербурзі. Щодо шкіл середнього типу — мистецько-промислових і ремісничих шкіл, їх на Україні утримувано звичайно місцевими коштами — міськими, земськими й приватними.

З вибухом революції 1917 року і створення у Києві Української Центральної Ради однією з перших турбот українського уряду, спочатку секретаріяту, а згодом міністерства освіти, було упорядкування справ мистецької освіти і заснування нових шкіл. За ініціятивою голови Української Центральної Ради проф. М. Грушевського генеральний секретар освіти І. Стешенко створив спеціяльну комісію під головуванням проф. Г. Павлуцького для заснування академії мистецтва. Статут Української Державної Академії мистецтва затвердила Центральна Рада 5 листопада 1917 року, а саме відкриття цієї академії відбулося 22 листопада 1917 року о год. 5 в залях Української Центральної Ради (кол. Педагогічного музею) на Вел. Володимирській вулиці. Відкриття відбулося урочисто, з великим піднесенням, в присутності членів Ради, українського уряду та мистецьких і культурних сил української столиці. Запрошення на відкриття академії і вернісажу виставки мистецьких творів професорів академії виготовив славнозвісний Юрій Нарбут.

На першого ректора Української Академії мистецтва обрано Василя Григоровича Кричевського, згодом на цій посаді були О. Мурашко, Ю. Нарбут, М. Бойчук. Перший склад професорів за окремими майстернями був такий: В. Кричевський — архітектура, Ю. Нарбут — графіка, Ф. Кричевський — побутово-історичного малярства, М. Бурачек — краєвид, М. Жук, О. Мурашко і Маневич — малярство і рисунок. З самого початку академія притягла до себе велику кількість молоді, що прагнула вчитись у своїй мистецькій академії. Студенти-українці кидали школи в Москві й Петербурзі та з'їздилися до Києва. Все заповідало буйний розвиток мистецької освіти й мистецького життя в столиці Української Народньої Республіки. Але формальна війна з Москвою та большевицькі банди, що непокоїли Київ, паралізували діяльність академії. Спочатку академія містилася в будинку Центральної Ради, згодом — у кол. школі Терещенка на Вел. Підвальній вул. В 1919 р., під час нападу на Україну російських білогвардійців-денікінців, академія стала приватною школою, і її утримувала кооперативна централя „Дніпросоюз". Коли денікінці викинули Українську Академію мистецтва з приміщення кол. школи Терещенка, то ректор Ю. Нарбут примістив її спочатку в своєму приватному мешканні на Георгіївському провулку, ч. 11, а згодом — у найнятому приміщенні сусіднього дому. Восени 1920 р. з професорів залишилися Ю. Нарбут, В. Кричевський, М. Бойчук і М. Бурачек. В 1923 р. якийсь большевицький комісар теж викидав академію з її власного приміщення. Але хоч як Москва ставилася неприхильно до Київської академії, не відважилася її зліквідувати.

В зв'язку з Українською Академією мистецтва треба ще згадати, що на весні 1918 р. в Києві повстало Українське товариство архітектів, яке восени 1918 р. заснувало в Києві Архітектурний інститут. Першим ініціятором цього інституту були Д. Дяченко, В. Січинський і М. Даниловський, дальшими організаторами — В. Кричевський, М. Кравчук, Колотов, В. Риков, О. Вербицький, Обремський, І. Моргілевський.

В 1922 р. Академію мистецтв переіменовано на Інститут пластичного мистецтва, а в 1921 р. — на Художній інститут, при чім приєднано до нього Архітектурний інститут на правах факультету. В 20-их роках цей інститут поділився на факультети: архітектурний, малярський, поліграфічний, скульптурно-керамічний і мистецько-педагогічний.

В 1926 р. в складі професорів були брати Кричевські, М. Бойчук, В. Мелер, Л. Крамаренко, А. Таран, А. Кратко, Є. Сагайдачний, А. Середа, С. Налепинська-Бойчук, В. Татлін, Пальмів, С. Берштайн, М. Колос, Козік, Шерлаімов, Епштайн, А. Середа, О. Усачов, Плещинський, архітекти Альошин, Риков, Вербицький, Писаренко, Даниловський, Сакулін. В кінці 20-их років Мистецький інститут, за ректорства І. Врони, все таки розвинув широку діяльність. Було там кілька сотень студентів і до 100 педагогічних працівників. Громадянство ставилося до інституту з прихильністю, і без писаних законів його загально називано Українською Академією мистецтва.

У зв'язку з загальним терором і переслідуваннями українського життя в роках 1930-1934, зліквідовано, заслано й фізично знищено велику частину професорів і студентів інституту, серед них М. Бойчука, С. Налепинську, М. Макаренка, Ф. Ернста, Д. Щербаківського, І. Падалку, А. Тарана, І. Врону і багато інших. Самий інститут „переорганізовано", а фактично зруйновано. Були зовсім зліквідовані найбільш життєві й практичні факультети — архітектурний і поліграфічний. Щоб це не виглядало на повну ліквідацію, архітектурний факультет „приєднано" до будівельного відділу Київської політехніки, який ніколи не грішив мистецьким спрямуванням. Поліграфічний відділ перенесено до Харкова, де відкрито Поліграфічний інститут. Самий київський інститут названо Інститутом пролетарської мистецької культури, але ця назва не прищепилася, не зважаючи на всі політичні заходи.

Тоді ж таки в Москві засновано Архітектурну академію і Поліграфічний інститут, що їх проголошено єдиними найвищими мистецькими школами для всього Совєтського Союзу. Тільки перед самою другою світовою війною у Києві теж засновано Архітектурну академію, але лише, як дослідчу установу, без школи вищого типу. Київська Архітектурна академія щойно в 1950 році спромоглася на свій перший том збірника „Архітектурні пам'ятники", що складаються з статтей переважно російських авторів, а ті автори відбирають в українців право на їхні архітектурні пам'ятки староркняжої доби, ті, що ще збереглися на Україні, що їх Москва ще не встигла знищити.

В. С.

РОСІЯНИН ПРО МОВУ „СЛОВА О ПОЛКУ ІГОРЕВІМ"

1950-51 роками в Парижі появилися три випуски (разом 380 сторінок) книжки **С. Лесного „Слово о Полку Игореве,** к 150-летию со дня опубликования". У цій праці автор подає 1. текст першого видання „Слова", 2. текст, реставрований з погляду ортографії XII ст., 3. реконструкцію тексту і 4. російський переклад. Дальші розділи і томи містять пояснення тексту, але вони складені несистематично і роблять враження радше окремих статтей на теми „Слова о полку".

Ось деякі заголовки цього видання: „Слово — поема чи політичний заклик?" „Слово з погляду природника", „Чи оригінальне „Слово о полку Ігореві?" „Дорога і час походу князя Ігоря" тощо. Цілий третій том займають коментарі. Автор заповідає видання й дальших томів. Деяку хаотичність видання можна пояснити тим, що він проживає тепер в Австралії, а книжка друкується в Парижі.

У виданих досі трьох томах небагато такого, що можна б назвати новим відкриттям, але автор влучно критикує відомий виступ проф. А. Мазона проти автентичности „Слова", ще раз доказуючи, що той Мазонів виступ був науково зовсім неповажний. Коли ця книга появиться цілістю, зацікавлені проблемами „Слова" українські дослідники, напевно, відгукнуться на неї основніше і вкажуть на її позитивні й неґативні боки. Тут ми б хотіли тільки відзначити, що це видання — поважна праця і до деякої міри „білий крук" серед праць російських авторів про „Слово". Бо автор не тільки обстоює українське походження знаменитої поеми, але й доказує, що її мова — староукраїнська. Автор пише, що йому „довелося відкинути віру в авторитети і розглянути не тільки кожну букву й слово, але й сенс усіх фраз наново. Забігаючи вперед, — пише він, — ми повинні сказати, що мова старої Руси була ближча до сучасної української, ніж до сучасної російської. Тільки староболгаризми, тобто елементи церковно-слов'янської мови, тісніше зв'язують російську мову з мовою „Слова", але ті болгаризми не були тоді народньою мовою — це була мова духовенства й освічених людей. „Слово" треба вивчати з погляду порівняльного мовознавства, а не з погляду російського філолога, який численні староруські слова й речення, що живуть **спадкоємно** й досі в українській мові, сприйняв як польонізми".

Лесной думає, що автор „Слова" був не галичанин, а чернігівець, бо й його мова близька, власне, до форм цієї північної української території. „Десятки років, — пише він, — в „Слові" знаходили „польонізми", а останнім часом і „галицизми", а проф. Мазон навіть „ґалліцизми", проте вони не спостерегли, що це корінні слова старої Руси, і, коли вже прикладати до них якийсь термін, то найправильніше було б назвати їх „українізмами". Староукраїнська мова, тобто староруська, з її лексикою, морфологією, синтаксою була тим народнім говором, на який нашаровувались староболгаризми. І — що передусім варте відзначення — „Слово" написане „північним" говором староукраїнської мови . . . Мова на Русі того часу була тим, чим квасні патріоти Московської держави вважають мову „карпаторуську". Насправді ж і в Галичині, і в Києві говорили однаково — південноукраїнським говором".

Лесной обороняє чернігівсько-новгород-сіверське походження автора „Слова", особливо проти поглядів московського академіка А. Орлова, який перед війною намагався доказати, що „Слово" має стільки слів західньоукраїнського походження, що його автор мусів би бути галичанин. Як відомо, припускальне галицьке походження „Слова" висунули ще в минулому сторіччі деякі галицькі дослідники. В сучасній українській науці цим питанням цікавляться здебільшого тільки мовознавці, бо при тодішньому почуттю державної єдности справа

(Закінчення на 2 ст.)

В. Гірчак

М'ЯСОЗАГОТІВЛІ

(З сов. дійсности 1929 року)

У містах несподівано забракло м'яса, геть чисто позникали м'ясні вироби. У крамницях хоч би тобі якесь кільце ковбаси чи хоч поганенький окіст шинки де побачив! Як виметено або як корова язиком злизала! Крамниці засвітилися чистою білістю своїх полиць, бездоганним лаком прилавків заблищали. Навіть мухи цієї чистоти не засиджували . . . Мух у крамницях просто не було. Втративши надію на будь-яку поживу в цих холодно-чистих приміщеннях, вони повилітали на осінне відсоння вулиць. Посприяло цьому великому вилетові мух із м'ясних крамниць ще й те, що продавці, не маючи праці, трохи чи не для власної розваги раз-у-раз рясними обмахувалами тії полиці та прилавки обмахували.

Отож бідні мухи й сиділи тепер на склі вітрин з надвірнього боку, грілись, голодні й сумні, перед своєю недалекою загибіллю.

Забігали, забідкались господині українського міста. — „Чи ви бачили отаке, Віро Антоновно?!." — „Жах! Це справжній жах, Ліє Ароновно! Мій Андрюша не може без ковбаси й дня прожити. Він так любить краківську . . ." — „А мій Давид більше шинку поважає . . Та щоб йому рожева, з прорістю . . ."

І ці господині накрякали біду на голову товариша Сімкіна, Семена Моїсеєвича.

Досі він спокійно собі працював у „своїй" (насправді державній) крамниці галянтерійних виробів. У тій крамниці взимку було тепло, а влітку прохолодно. Крам його був чистий — стрічки там усякі, трикотаж, українські вишивки, сорочки-„полуботківки" — і руки його були чисті. Хоч покупці не завжди могли в „його" крамниці купити такий „дефіцитний" крам, як сорочки-„полуботківки" чи добрий трикотажний виріб, але на його огрядному погрудді (рука ж до себе стоїть!) взимку обов'язково був теплий светер, а вліті сорочка-„полуботківка", що так приємно відкривала для повітря його пітну вгодовану шию. Любив він і попоїсти добре. Особливо до смаку були йому м'ясні страви, добре зроблені битки, телячі котлети тощо. Не відмовлявся він і від ковбас та шинки. Тільки ж, споживаючи все це собі на здоров'я, він ніколи не думав про те, що й битки, й ковбаси, перш ніж стати такими та опинитись перед ним на столі, мусіли десь на селі, поміж зеленими садками та білими хатами, у вигляді жвавих живих поросят, брикливих телят бігати, поважною ходою у вигляді корів ходити. Не думав, не журив собі цим голови без потреби.

І от несподівано йому про це нагадав секретар Сталінського райкому КП(б)У тов. Ноздрьов. Для цього він викликав товариша Сімкіна до „райкому", спочатку — як дбайливий секретар — спитав його про здоров'я, а потім, нагадавши оту призабуту істину про походження м'ясних виробів, запропонував йому їхати до N-ського району ловити тих телят, поросят тощо. Інакше сказати, товариш Ноздрьов посилав товариша Сімкіна як члена партії на м'ясозаготівлі.

Товариш Сімкін глянув з докором товаришеві Ноздрьову в вічі.

— Хіба для цього нікого іншого немає?

— Немає.

— Ну, що ти кажеш! Слухай, будь другом! Звільни мене від цього . . .

Товариш Ноздрьов раптом підскочив, як опарений, вереснув, як те порося, взявши просьбу товариша Сімкіна трохи чи не за образу. Він же таки секретар району, а не звичайний „друг"!

— Що значить „будь другом"?! — гукнув. — Усі ви хочете бути моїми друзями, — а хто ж поїде? Від мене міськпартком вимагає . . . Не буду ж я сам їхати . . .

І товариш Сімкін мусів скоритись присудові долі. Прийшовши після цього додому, він заходився збиратись у дорогу. Дружина порадила йому одягтися якомога простіше, зокрема взяти для роботи синю робітничу „спецівку", щоб мужики не сказали, що буржуй. З цих же таки міркувань радила не брати з собою золотого годинника, що, як вона казала, був вартий двох селянських корів.

Нервуючи, товариш Сімкін цю останню жінчину думку назвав був спочатку „обивательськими теревенями", бож, згідно з марксистською наукою, ніякий годинник не може зрівнятись своєю вартістю з найгіршою селянською коровою: корова — знаряддя виробництва, постійне джерело молока й телят, а годинник — тільки готовий виріб. Через те найубогіший власник задрипаної корови — більший буржуй, аніж власник найкращого годинника. Але потім, трохи заспокоївшись, товариш Сімкін згодився з жінкою і взяв із собою на село незолотий годинник.

А другого дня вранці міськпарткомівське авто відвезло його на м'ясозаготівлі до N-ського району. Напучуючи перед від'їздом його й інших таких, як він, що їхали на м'ясозаготівлі, секретар міськпарткому радив їм бути твердими більшовиками і не тільки повиконувати, а й поперевиконувати свої пляни, згідно з вказівками облпарткому, ЦК КП(б)У, ЦК ВКП(б) і самого учителя, проводиря й батька товариша Сталіна. Ті оплески, що ними мобілізовані вкрили останні слова свого секретаря, довго стояли в вухах зворушеного цим товариша Сімкіна, стояли ще навіть тоді, як приємне авто несло вже його заміським шосе і вітер шумів йому повз вуха.

. . . .

Гапка не спала. Перекидалася з боку на бік на холодному твердому черені. Час від часу натягала рукою ряденце на дітей, що спали обік неї і в сні розкривались.

В хаті стояло просіяне крізь замерзлі шибки місячне світло, бліда омана. Світло косим парусом сягало до печі, лежало ясною плямою на опічку. Було тихо і в хаті, і на дворі.

У нічній тиші хати було чутно, як діти — двійко їх — простужено дихали. Особливо Гаврилко, старшенький, дуже був простужений: аж хрипів.

— Вибігає надвір, на холод, — подумала мати, — а вдягтися ж та взутися ні в віщо як слід . . .

Гапці не давала заснути удовина доля. Почалася зима, а в неї ж того палива, як кіт наплакав. Та й харчів не більше. Покійний Остап, її чоловік, кинув її з дітьми, умер, принісши сухоти з громадянської війни. Оповідав, що не раз доводилось у воді холодною порою лежати, як ховався в очеретах.

— Був у більшовиках, — гірко подумала, — власть завойовував . . . А тепер та власть з останнього тягне . . .

Гапка мала корову, але влада обкладала її такою кількістю літрів, що для неї самої мало що й залишалось. А втім, усе таки добре, що вона ту корову мала. Якби не та крапля молока, то б її діти були зовсім голодні! Гапка думала про корову, як про другу матір своїх дітей, матір-годувальницю. Думала з ніжністю, як про рідну, згадувала її гарні, чорні, звогчені сльозою очі, що дивились, як вона давала їй їсти, просто таки по-людському. Любила Гапка свою корову і пишалася нею. Бо це була одна на цілий куток корова, і всі на неї заздрили . . .

Гапчині думки перебив якийсь брязкіт надворі. Стурбовано прислухалась, підвівши голову. Брязнуло вдруге.

— Чи не до корови добираються? — шибнуло тривожно в голову. — Може, прогонич відбивають? . .

І, як на підтвердження цього, десь надворі мукнула корова.

Гапка схопилася з печі і кинулась до вікна. Припала до мерзлої шибки. Продмухала наморозь — дивиться: біля повітки наче якісь людські тіні шамотаються.

— Злодюги!?.

Нещасна жінка затіпалася від жаху. Кинулась була по хаті, щоб знайти, либонь, якусь одежину, але потім, — як була боса та простоволоса, та так і подалася надвір. Справді: біля повітки, в її тіні, якісь люди! І вже корову виводять. Скрикнула Гапка не своїм голосом — та до тих людей. Коли гляне — а серед них . . . голова сільради Панас Миленко.

Це мов по голові її вдарило, відібрало мову. Кричати можна, як краде злодій, кричати-волати до влади, щоб рятувала. А проти влади, що краде, немає крику! Немає рятунку!

Тільки потиху мовила:

— Що ти, Панасе, робиш? Я ж бідна . . .

Панас не відгукнувся, тільки голову глибше втяг у комір свого пальта.

— У мене ж діти . . .

Панас мовчав. Той, що вів корову за налигач, спинився. Усі інші теж поставали.

— Чого ж ви, як злодюги, уночі прийшли? — не втерпіла Гапка. — Щоб люди не бачили? . .

Корова, зрозумівши, що гомонить господиня, жалібно мукнула. І Гапка — серце їй розривалось! — кинулася до неї, обхопила її за шию, гладила, цілувала, дорогу, рідну . . . обливала сльозами . . . Панасові посіпаки кинулись її відривати, відтягати. Відірвали й кинули прямо на землю, аж вона долонями об мерзле груддя вдарилась, аж дух їй забило . . .

— Ведіть! Чого стали? — гукнув люто Панас на своїх помічників. — Таку мать . . . контреволюція тут . . .

Той, що вів корову, смикнув за налигач, другий ударив хлудиною корову по спині, і вона, приречена на м'ясо, пішла з двору переставляючи з лускотом ратиць ноги. М'ясозаготівники товпилися біля неї, наче боялись, щоб хтось не відняв ще . . . Поспішали швидше вивести . . .

Гапка підвела голову, роззирнулась навколо, безпорадна: голе, замерзле подвір'я, посередині її вбога, похилена хатинка . . . Ні ліси від сусід, ні паркану від вулиці. Там, де був садок, ані пенька більше. І ліса з парканом, і садок — усе пішло на паливо . . . А зверху на все це дивилось холодне око місяця. Місяць освітлював далі внизу порожній тепер город і ще далі „той бік", що підводився з яру до далекого, холодного обрію.

— Що ж це таке? — лапнулась Гапка за лице рукою, наче перевіряла, чи вона не спить, часом, чи це все не приснилось їй.

Але це не був сон. На неї дивились чорною, порожньою діркою відчинені двері повітки. Там не було вже її корови!

Відчула холод у тілі, що йшов від мерзлої землі. Устала й помалу пішла до хати. А як уранці спробувала встати з печі, щоб дітям зварити снідання, простуда олив'яною вагою знов поклала її на холодний черінь . . .

І вже їй з того череня не судилося більше вставати . . .

. . . .

А уповноважений для м'ясозаготівель у N-ському районі товариш Сімкін виконав свій плян на 200%.

(Закінчення з 1-ої ст.)

території, з якої походив автор поеми, тепер зовсім другорядна.

Повертаючись до Лесного, треба сказати, що його праця викличе немалу констернацію серед знавців „Слова", особливо американських, які на саму згадку про те, що „Слово" — українська пам'ятка, здіймають крик про українську „націоналістичну науку". Тимчасом Лесной тільки ствердив факти, до яких, хоч-не-хоч, швидше чи пізніше мусітимуть повернутися всі справжні представники науки. Бо ніякого великого твору духа не можна відірвати від території, на якій він повстав.

Г.

Хведосій Чичка

ДІВЧИНІ

Здалось мені (якби лише здалося!),
Що ти підводиш іноді уста.
Ще й коси зріж і пофарбуй волосся —
Хай процвітає штучна красота!
Навчись також підголювати брови,
На підборіддя „мушку" посади
І на щоках рум'янці пурпурові
Бридотою якоюсь наведи.
І, відростивши якнайдовші нігті,
Купи для них густобагряний ляк.
А штучні вії хай стирчать, як віхті,
І викликають справжній переляк.
Краса природна хай піде нінащо,
Служи фальшивій, робленій красі!
І будеш ти ні гірша, ані краща,
Лише така — як всі.

Євген Онацький

ІТАЛІЙЦІ ПРО УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ

Італійці дуже люблять дітей. Недурно їх так багато в Італії. Їх пестять, їх балують, і не дай Бог комусь сторонньому, хоч би й для заслуженої кари, зняти на дитину руку, — тут справа може й до ножа дійти!

А в неділю чи в свята ви бачите в Італії цікаві картини — італійська родина іде на прохід, і дитину на руках несе... батько, та ще й не з меншою ніжністю, як би несла мати. Тому матері й поступаються так охоче дорогим тягарем...

В дописах італійських кореспондентів з України під час минулої війни дуже часто згадується про українських дітей. І то, звичайно, з почуттям приязні та любови.

І це зрозуміло, бо, як писав Феліче Пелюкко до генуйського щоденника „Іль Ляворо" з 22 листопада 1942 р., „діти й собаки по всіх усюдах однакові: хто дивиться на них з любов'ю, до того вони біжать із очима, що відбивають те саме чуття. Вони однакові в своїй поведінці, в своїх примхах. Вони подібні також вдачею: разом ганяються за курми, разом слідкують за тобою, щоб довідатись, куди ти йдеш, разом жалібно скаржаться, коли голодні, разом вовтузяться в поросі та вимащуються болотом. І коли старшини виходять кудись із хати, дві дитинки і один собака біжать із ними аж до дороги, що в'ється берегом ставка, і потім стають там і дивляться. І ніхто не міг би сказати, як довго вони там стоятимуть і дивитимуться".

Цей самий Фелікс Пелюкко оповідав далі, що на Україні вже так повелося, що, коли виходиш з дому, то все мусиш брати з собою рушницю, бо все може трапитися якийсь большевицький партизан. Проте, досі не було ще випадку, щоб хтось намагався всадити йому ножа в спину. Не було випадку, за вийнятком хіба тільки одного...

„... Тільки одного разу один недавній большевицький громадянин, один українець, мав велику охоту показати мені, „де раки зимують". Але йому було тільки п'ять чи шість років. Він прибіг до нас поміж намети, коли ми були отаборилися в Мостках, і похмуро почав дивитися на нас, схрестивши по-наполенівському руки.

— Геть звідси, маленький Сталіне! — гукнув я йому. — Не можна ходити тут між наметами.

Але „маленький Сталін" не рухався і погрозливо щось вигукував, а його маленькі оченята гнівно виблискували з-під шапки.

— Геть звідси, маленький Сталіне, бо я не розумію, що ти говориш. Не розумію тебе, маленький Сталіне...

Але дитина залишилася стояти нерухома й сувора і тільки вказувала на кілька поблизьких дерев. Це були, очевидячки, його дерева, і він погрожував, що повбивас тих солдат, які наважилися рубати з них гілки.

— Добре, добре, маленький Сталіне. Хай буде по-твойому! Солдати більше не чіпатимуть твоїх дерев.

Але він далі супився. Мабуть, йому не подобалося, що я назвав його „маленьким Сталіном". Так йому не вподобалося, що за кілька хвилин він з'явився передо мною з довгою палицею в руках...

Відкинувши геть палицю, я намагався погладити рукою набурмасений видочок. Але малий відважний українець не заспокоювався. Відбігши ступнів на двадцять — на край табору, він понабирав камінчиків і почав кидати їх люто на нас. Далекий голос його матері долетів до нас „Петре! Петре! Петре!" коли він сміливо й спокійно, твердо тримаючись на своїх ноженятах, дивився просто в вічі одному з нас, що погрозливо наближався до нього, щоб випробувати його хоробрість.

Любий маленький Петре! Я ще й досі бачу, як ти неохоче й повільно — навмисне повільно — відходиш, слухаючись матері, струснувши гордою русявою голівкою, і повертаєш до нас час від часу свій насуплений блідий видочок. Я зрозумів тоді, коли твоя подерта сорочинка зникла поміж кущами, — я зрозумів тоді, чому большевикам не вдалося зломити український нарід, у якого вони забирали ввесь хліб за мирного часу і всіх дорослих чоловіків за війни. Не могли зломити українського народу, хоч і став він ховати свої ікони та мовчки ковтати свої молитви, — хоч і залишили йому землі лише стільки, щоб не вмирали з голоду. Не зломили й тоді, коли не залишили нічого, як під час великого голоду шість років тому. Тоді не залишилося нічого, як тільки вмирати з голоду з тим терпінням, яким вас Бог обдарував, і яке ви, покоління за поколінням, вдосконалили в своїх безконечних стражданнях..."

Другий італійський кореспондент, вже відомий нам Вірджіліо Ліллі, в дописі до міланського „Іль Коріере делля Сера" з 1-го травня 1942 р. намагається змалювати ту моральну атмосферу, в якій зростали українські діти, що йому їх доводилося зустрічати.

„Совєтські діти, — писав він, — були першими совєтськими громадянами, що ми їх зустрічали, входячи до цієї країни під гуркіт гармат. Бо дорослі ховалися по хатах, побоючись, що ми їх почнемо вбивати або навіть палити живими, як це їм обіцяло радіо з Москви.

Але діти не розуміли тих залякувань московського радіо або швидко їх забували і виходили нам назустріч із цікавими блискучими оченятами... Як то буває по всіх усюдах, присутність вояків розпалювала їхню природну цікавість, і вони кидалися навздогін за вагговозами й автами, або маршували поряд із нашими лавами, розтягаючи свої ноженята, щоб „іти в ногу"...

Та враження від цих дітей були невеселі:

„Перш за все, ці діти були завжди голодні, і голод надавав їхнім маленьким тільцям щось таке болюче й благальне... Крім того, всі вони були наче вимащені болотом... До того ж вони всі були вбрані в такий неможливий одяг, що видавалися нам маленькими горбанями, безформенними халамидниками, маленькими брудними блазнями. Бо ці діти не мали власних убраннячок, а носили на собі куцини та піджаки дорослих, в яких просто утопали їхні маленькі тільця; носили штани й спідниці дорослих, в яких зникали й плуталися їхні маленькі ніжки; носили черевики і чоботи дорослих, в яких їхні ноженята ковзалися й теліпалися... якщо тільки мали ті черевики й чоботи, бо величезна більшість із них була просто боса. І так ми дуже швидко довідалися, що в сталінській Совєтській Росії від двадцятих років втратили звичку виробляти одяг для дітвори. Так, ми дуже швидко довідалися, що в Сов. Росії не мають ніякого уявлення, що то таке „льоля", дитяча сорочечка, що таке дитяча куцинка, що таке дитячі маленькі черевички, — і це сконстатування викликало в нас сум, викликало якийсь такий смуток у простих солдат і в старшин. Дитинство в цій країні примусової праці визначає якийсь невтральний час людського життя, що його господарський режим большевизму відмовляється включити поміж невідмінні потреби приватних громадян. Для большевицького режиму дитина — ще не робітник, але завдаток на робітника. Для большевицького режиму дитина не існує, як теперішня дитина, але існує тільки, як будучий робітник. Він дивиться на дитину з погляду виключно політичного, а не звичайного людського. Якщо Кремль присвячує якусь частину уваги „малому совєтському громадянинові", то тільки як майбутньому робітникові, але зовсім не дбає про дитину як дитину. Для большевизму дитина не має свого природного змісту — бути зв'язком дорогоцінного родинного життя, бути цементом єдности між батьком і матір'ю. Для большевизму дитинство має вагу виключно соціологічну, пов'язану з виробництвом, з організацію виробництва. Для большевизму дитинство — це тільки час вивчення на робітника, на повного совєтського робітника. Перенесіть тепер ці величезні, смішні, незграбні одяги дорослих на маленьких дитячих тільцях в царину духа. Дитина у большевиків вбирає в себе жужіль духового життя дорослих цілком так, як вбирає на себе покидьки їхнього одягу. І з того походить жахлива диспропорція, така сама, як диспропорція між величезною куциною і маленьким тільцем. Сверління ідеї праці, сверління ідеї виробництва, сверління ідеї держави, сверління ідеї антикапіталізму, сверління ідеї безбожництва і так далі, — переслідують дитину з найменших років. Ідея гри, ідея розваги, відпочинку, вакацій, ідея казки, байки і особливо ідея Христа не мисленні в саду совєтської молоді. Совєтська дитина — це тільки маленький зародковий похмурий пролетар, маленький похмурий зародковий безбожник..."

Тисячі дітей зустрічав автор допису на своїй дорозі в Україні, в родинах і поза родинами, але враження залишилося все те саме — жахливої ненормальности дитячого виховання, дитячого життя.

„Не можна сказати, щоб у совєтській родині не любили дитини. Ні. Але де б та совєтська родина могла знайти для своєї дитини належне живлення? Вона могла її виховувати тільки на тих большевицьких покидьках, що їх сама отримувала. Вона могла їй давати тільки ті большевицькі антирелігійні та антилюдські доктрини, що знаходила по совєтських школах, — але звідки б вона могла їй дати живої крови поривів та надій, живої крови захоплення і мрій? Бож не існують надії, пориви, захоплення і мрії на виднокрузі совєтсько-

(Закінчення на 4-ій ст.)

Світлина з журналу „Темпо", з 21. V. 42 р.

Світлина з журналу „Темпо", з 21. V. 42 р.

ОДНА З НАЙРАНІШИХ ЗВІСТОК ПРО УКРАЇНСЬКЕ МИСТЕЦТВО

1774-го року німецький письменник Лессінґ знайшов у герцоґській бібліотеці в Вольфенбіттелі 30 перґаменових аркушів. Це був рукопис „Diversarum Artium Schedula" („Нарис усяких мистецтв") Теофіла-пресвітера з X-го сторіччя. Згодом знайдено ще два інші рукописні копії цієї праці, один у збірці колишньої цісарської бібліотеки у Відні, а другий у збірці рукописів Британійського музею в Лондоні. Теофілова праця обіймає найрізноманітніші ділянки тодішнього мистецтва і тісно з ним пов'язаного мистецького ремесла.

Книга обіймає три розділи, з яких перший розглядає малярські техніки, другий переважно скло (вітражі), а третій обробіток металів. В загальному це своєрідна раннєсередневічна енциклопедія мистецьких технік, починаючи від малярства аж до технології скла, дорогоцінних каменів, будови органів (музичних інструментів), виливання дзвонів тощо. Багато з тогочасних технічних рецептів прийняті й у сучасній технології, а деякі відкрито наново на основі, власне, Теофілової праці. Спочатку була думка, що рукописи цієї праці походять з XII-XIII сторіч, а що в XIII ст. жив чернець Теофіл, званий Rugerus, працю цю приписувано йому. Це був панівний погляд у дослідників минулого сторіччя, хоч пізнішому датуванню суперечили натяки автора на різні мистецькі твори, раніші на два-три сторіччя. Але вже 1906 р. знайдено на одному з рукописів витерту дописку про те, що книга належала до бібліотеки бенедиктинського манастиря св. Пантелеймона в Кельні, що його заснував Бруно в 947 р. А вже було відомо, що цей манастир спеціяльно вивчав старі техніки й мав живі зв'язки з Грецією, звідкіля часто приїздили вчені на тодішні княжі двори. Ґрунтовне знання візантійського й романського мистецтва натякало б на те, що й сам Теофіл міг бути грецького походження. Ближчий розгляд рукописів з погляду палеографічного показав, що вони хоч і належать різним переписувачам, але походять з X сторіччя і, ймовірно, повстали в одному місці.

Але чому ми згадуємо бенедиктинського ченця Теофіла і його книгу про мистецькі техніки? Тому, що в його книзі є одна з найраніших згадок про нашу батьківщину, а крім того потвердження, що вже в X-ому сторіччі ми мали високорозвинене мистецтво, варте порівняння з мистецтвами інших країн. Згадка є в передмові до першої частини книги, написаної по-латинському, де автор подає найхарактеристичніші мистецтва різних країн. Подаємо цю згадку в перекладі:

„Коли ти її (цю працю) уважно прочитаєш то довідаєшся, які різні роди й сполуки фарб має Греція (тобто Візантія — С. Г.); які майстерно виконані відливи й різнорідні „ніелльо" виробляє Русь; якими видмухуваними, виливаними і діркованими виробами визначається Арабія; що в ділянці різнорідних ваз, у різьбі на дорогих каменях і слоновій кості з золотом прикрашує Італію; що в коштовній різноманітності вітражів робить цінним Францію; що в гарних виробах з золота, срібла, міді, заліза, дерева і каменю творить славу Німеччини".

Цікаво тут зазначити, що видавці Теофілової книги в минулому сторіччі (француз Escalopier, 1843 р., англієць Hendrie, 1847 р., німець Ilg, 1874 р.) заздалегідь відкинули можливість, що Теофіл міг згадати Русь і вважали це слово помилкою в тексті. В латинському оригіналі стоїть „Ruscia", а це було правильною тогочасною латинською назвою Руси (інші відміни були: Russia, Ruzzia, Rucia). Але згадані автори всі попереробляли Ruscia на Tuscia, тобто Тоскана. Це було дуже нелогічно, бо, раз згадавши Італію, Теофіл навряд чи згадував би при ній ще й одну з її провінцій; але згадані редактори виходили із панівної тоді в науці думки, що культура Руси почалася тільки після прийняття християнства 988 р., а до того часу Русь була дика й варварська і про будь-яку культуру на Русі говорити не можна. Але ми знаємо, що Русь („Рос") згадував ще в половині X-ого ст. візантійський цісар Константин Порфіроґенет, а ще раніше цю назву згадували французький єпископ Пруденцій з Труа (839 р.); а пізніше Люїтпранд, єпископ Кремони (963 р.). Але свідчення пресвітера Теофіла важливе з іншого боку, а саме, що воно стверджує високорозвинуте металеве мистецтво на Україні. Пізніші археологічні досліди це тільки підтвердили і доказали тяглість високого мистецтва з металю на території України, яке існувало там традиційно від грецьких і скитських часів.

Що таке „ніелльо", що його згадує Теофіл? Ніелльом (лат. nigellum) називають техніку оздоби металю, коли майстер вирізує долітцем або ґравірує в металі заглиблення і виповнює їх сумішем, складеним звичайно із срібла, сірки, міді й олива. Отже, це була своєрідна техніка „викладання" металю металем, що в нашому народному мистецтві не збереглася через свою технічну складність і взагалі рідкість металевого виробництва в нашому народному мистецтві. Металеве мистецтво збереглося лиш на Гуцульщині, але в відмінних формах — інкрустації. Подібні до „ніелльо" могли б бути гуцульські геометричні орнаменти, ґравіровані в міді і потім зачорнювані в заглибинах, і це на Гуцульщині загально прийнята техніка, — можливо, традиційних залишок згаданого „ніелльо".

Книга Теофіла про мистецтво — це праця великого його знавця, не тільки мистця, а й технолога. Наприклад, його знання в ділянці металів подивугідне і було вже темою окремої студії інженерів-металюрґів. Не менш подивугідне і його знання мистецтва інших народів, і це дозволяє припускати, що Теофіл мусів знати дані мистецтва не тільки з бачення, але й побував у країнах, виробничі методи яких він так докладно описує. Як-не-як, у його згадці маємо одну з найраніших вісток про мистецтво Руси-України, і те мистецтво мусіло бути не малої вартости, коли Теофіл згадує його зараз на другому місці за мистецтвом грецьким — перед італійським, французьким і німецьким.

С. Г.

(Закінчення з 3 ст.)

го громадянина, большевицької людини, що перестає бути особою.

Яка мати могла б сказати своїй дитині на Україні: „Будеш багатий, будеш славний, будеш могутній?"

Вона могла їй тільки говорити: „Будеш пролетарем, будеш робітником, будеш схожий на всіх інших, будеш такий, як усі інші".

І дитина, що не може мріяти про те, що одного дня буде принцем чи принцесою, що одного дня може зробитися могутнім володарем, що одного дня її всі шануватимуть, поважатимуть, слухатимуть, як людину, що не подібна на інших, що вища, краща, сильніша від інших, — хто може сказати, що може вийти з дитини, позбавленої всіх дитячих мрій і ідеалів?"

Проте автор допису виявився дуже песимістичним. Але життя сильніше за теорію і ховає в собі безконечні можливості. Крім того, треба не забувати, що тут автори пишуть про селянських дітей, найбільш — як і їхні батьки — упосліджених в державі новітнього рабства.

А втім, ми вже бачили, що Фелікс Пелюкко, попередній дописувач, дивиться на справу не так песимістично.

НА ПОРОЗІ ЧЕТВЕРТОГО РОКУ

(Розмова з головою Нью-йоркського Л.-М. клюбу)

У зв'язку з недавніми загальними зборами членів Нью-йоркського Літературно-Мистецького Клюбу, що вибрали нову управу, ми звернулися до голови її проф. С. Литвиненка з просьбою поінформувати нас про роботу і про пляни на майбутнє цієї установи.

— Скільки це вже років існує Л.-М. Клюб? — було наше перше питання.

Проф. Литвиненко посміхнувся, скинувши неймовірливо очима.

— А ви не знаєте? — перепитав. — У щоденнику „Свободи" щоп'ятниці появляються оповістки про вечори й доповіді в клюбі, — то ви б, здається, повинні знати ... Та й від Джерсі-Сіті до другої авеню в Мангаттані не так далеко ...

— Приблизно знаємо, але хотілося б зафіксувати для історії точну дату заснування цієї популярної серед нашого громадянства установи.

Професор поморщив своєю звичкою чоло, пригадуючи.

— Ви хочете мати точну дату? Перші наради ініціятивної групи відбулися в грудні 1949 р., а загальні організаційні збори — в січні 1950 р. Це було на авеню А, в приміщенні домівки наших військовиків ... Пізніше ми стали „співльокаторами" цього приміщення, і в ньому впродовж першого року нашого існування відбувалися всі наші вечори й доповіді ... За вийнятком одного шевченківського вечора, в березні 1950 р., влаштованого на ширшу скалю, що відбувся в найнятім театральним приміщенні. Але наше приміщення виявилось тісним, і ми знайшли просторіше — на два поверхи, що ним і тепер користуємось ...

— То, виходить, клюб існує вже три роки?

— Можна сказати, кругло три роки. А тепер оце переступаємо поріг четвертого.

— Скільки членів ви вже маєте?

— Дійсних 80, прихильників — 145.

сних 80, прихильників — 145.

— Що, пане професоре, ви могли б сказати про організаційну структуру вашої установи?

— Ця структура визначена в нашому статуті, в основі її — наші секції.

— Які саме?

— Образотворча, літературна, журналістична, музична, театральна.

— Що можна сказати про роботу цих секцій?

— Роботу цю наше громадянство знає, бо, спасибі йому, відвідує нас, не цурається ... Іноді так багато буває людей, що й у цьому новому приміщенні не вистачає місця ... Але від себе можу сказати, що першого року чи не найінтенсивніше працювала літературна секція ...

— Тільки першого року?

Професор знов посміхнувся.

— Що, заболіло? Бож воно й ви до тієї секції маєте якесь відношення ... Але ніде правди діти: пізніш ця секція, справді, підупала ... Чим це пояснити, не берусь сказати ... Організаційно вона якось не стане на ноги ... Мабуть, поети не дуже здібні на таку прозу ... Зате про образотворчу секцію можу сказати, що вона організаційно стоїть добре. Ми ж зуміли не тільки дати громадянству багато різних доповідей на відповідні теми (серед них доповідь славного О. Архипенка), а за два роки влаштували дві виставки ... Остання відбулася з особливим успіхом у червні цього року ...

— Так, це була цікава виставка, і про неї читачі нашого недільного видання знають, бо ми інформували їх свого часу, давши й чимало репродукцій з виставлених творів.

— Треба ще додати, — сказав проф. Литвиненко, — що з ініціятиви цієї секції створено Об'єднання мистців-українців в Америці, і тепер це Об'єднання входить до клюбу як його секція. Управа цього Об'єднання обмірковує тепер справу заснування мистецької студії для молоді та курсів для мистців для ознайомлення з американською технікою реклями та промислового малярства.

— А що можна сказати про роботу журналістичної секції?

— Ця секція теж зробила чимало. Вона дала декілька дуже цікавих доповідей, як от доповіді Я. Чижа про етнічні групи в ЗДА та про спортову олімпіяду в Гельсінках, двічі влаштувала „живі газети" під назвою „літературного ярмарку". У цьому велика заслуга голови цієї секції ред. І. Кедрина, що не тільки організує роботу секції, а й виступає як дотепний конферансьє на „ярмарках".

Сергій Литвиненко

— З цього виходить, пане професоре, що клюб практикує різноманітні форми роботи . . .

— Так, так. Форма роботи залежить від характеру матеріялу, що його треба подати публіці. Теоретичні чи публіцистичні теми звичайно найкраще вкладаються в форми доповіді, з обговоренням її. Але ми практикували, наприклад, авторські вечори письменників (Маланюка, Чапленка, Дудка, Івченко, Гуменної, Лесича, Керницького, Р. Купчинського, Понеділка), коли автори або актори читали твори . . . Музична секція влаштовувала концерти. Цієї осени музична секція створила Музичний інститут, що міститься в клюбі і користується нашим фортепіяном та двома піянінами. В цьому інституті працює 11 учителів музики та вчиться 70 українських дітей.

— А чи не передбачено, пане професоре, у вашому статуті такої форми роботи, як різні гуртки, що об'єднували б членів клюбу для якоїсь вужчої творчої роботи, напр., мистецького читання?

— Це передбачено, але досі ні одного такого гуртка в нас не було. Тільки тепер театральна секція захожується коло створення гуртка мистецького слова.

— О, це дуже приємна новина! Це ж так важливо, щоб наші люди на чужині чули культурне звучання української мови . . .

— Можу вас порадувати, пане редакторе, ще й іншою новиною, тим, що театральна секція, яка складається майже виключно з членів колишнього Театру-Студії, останнім часом значно пожвавила свою роботу. Майже щовечора в якійсь із заль клюбу чути „театральні" проби: секція думає виставити український вертеп, готує до шевченківських днів одну дію з Шевченкових „Гайдамаків", а на одну з „п'ятниць" — франківський матеріял.

— А як у вас із фінансовими справами?

Тут професор Литвиненко трохи похмурнів.

— З фінансами в нас, як, мабуть, і в усіх інших українських громадських установах та організаціях, скрутненько. Живемо на ті гроші, що маємо від наших відвідувачів, та з вкладок членів, дійсних і прихильників. Трохи допомагають ті організації, що наймають наші приміщення для своїх зборів, імпрез тощо. Словом, якось таки зводимо кінці з кінцями. З вдячністю повинен я відзначити тут цілорічну роботу члена музичної секції Ігоря Соневицького як скарбника . . . Взагалі ж надіємося й на дальшу підтримку нашого громадянства. Бо я думаю, що люди усвідомили вже значення цієї установи для нашого культурного життя в цьому місті.

— Так, про клюб можна вже говорити, як про справжнє вогнище українського культурного життя в Нью-Йорку.

— Мені дуже приємно, що й ви так думаєте, — сказав проф. Литвиненко. — Можу ще додати, що це вогнище видно й далеко поза Нью-Йорком. Ще торік засновано в Детройті літературно-мистецький клюб за нашим зразком . . .

— Але в цих досягах, здається, не мала й ваша, пане професоре, заслуга?

Професор скромно посміхнувся.

— Вже три роки тягну цю справу, а оце вибрали, як ви знаєте, й на четвертий. Треба визнати, що таки чимало нервів витратив на цю роботу. Але одна людина таки стільки б не зробила. Працюємо цілою управою. А тепер розширено її склад до дев'ятьох осіб, а серед них маємо такого цінного члена, як Р. Купчинський, що тепер керує „клюбним життям" на другому поверсі.

Ми подякували проф. Литвиненкові від себе і від наших читачів за його цінні інформації. Думаємо, що кожному українцеві буде приємно довідатись про роботу цієї нашої цікавої громадської установи.

В. Ч-о

ЦІННА ПУБЛІКАЦІЯ ПРО НАШУ СПРАВУ

Під заголовком „Україна під совєтським режимом (1918 р.-1925 р.)" вийшла в світ як додаток до „Бюлетеню Асоціяції міжнародних політичних студій і інформацій" брошура, написана французькою мовою, І. Борщака, професора Паризької Національної школи живих східних мов і головного редактора наукового часопису „Україна", що виходить у Парижі. Редакція „Бюлетеню" у передмові до брошури відзначає: „Серед гасел, що їх большевицька пропаганда ширить за кордоном, гасла з національного питання й боротьби чи не найпомітніші. Якщо вірити сталінським голосам то „братерська дружба" панує в СССР між російським народом і іншими національностями давньої царської імперії. Але в цій площині, як і в багатьох інших, — велика віддаль між словами і дійсністю: Совєтський Союз — не більший рай національностей, як і рай трудящих, і ми, власне, ставимо собі завдання показати в декількох студіях, присвячених різним виглядам проблеми, що сталінський режим не більше шанує національні свободи, ніж індивідуальні, що національний гніт — це таке ж звичайне „правило" по той бік залізної завіси, як і гніт політичний та соціяльний. Ми вибрали як перший об'єкт наших праць Совєтську Україну не тільки тому, що це найбільша інонаціональна республіка в СССР, не тільки тому, що йде мова про другий щодо кількости слов'янський народ, але й тому, що місце України в холодній війні між Сходом і Заходом грає першорядну ролю, що про це багато пишуть у пресі, але, на жаль, часто без знання справи. Пропаґанда українських емігрантів силою свого тону не дуже сприяє висвітленню справи. Ми попросили нижчеподану студію в одного з найкращих знавців української справи, — в І. Борщака. Наші читачі пам'ятають, що вони читали його працю першорядної якости про „Третій Райх і Україну. 1939 р.-1944 р." як додаток до Бюлетеню ч. 50, 1-15 липня 1951 р."

Керівники „Асоціяції міжнародних політичних студій і інформацій" не помилилися: брошура проф. І. Борщака написана із знанням справи і, без сумніву, спричиниться до інформації чужинців, правдивої, спокійної і, головне — переконливої.

Подавши короткий нарис історії України від часів стародавньої Руси до революції 1917 року, проф. І. Борщак на 9½ сторінках формату 22 × 30 см. послідовно висвітлив передреволюційне ставлення Леніна до української проблеми, ліквідацію Української Народньої Республіки 1917-1920 рр., подав розходження між словами й ділами большевиків в 1919 році, дав докладну аналізу періоду „українізації" 1920-1933 рр., а також вияснив справи Шумського, Мих. Грушевського й М. Яворського. Період 1933-1941 року проф. І. Борщак оцінив як період шаленого терору. Тут проф. І. Борщак дав належну оцінку колективізації і опору з боку селянства, як також опору політиці московського центрального комітету большевиків з боку компартії й совєтського уряду України (самогубство Хвильового, М. Скрипника). Далі відзначено вбивство Кірова і посилення в зв'язку з цим терору на Україні, добу Єжова, винищення української інтеліґенції, крутійство большевиків під час війни 1939 р.-1945 р. Докладно висвітлив проф. І. Борщак післявоєнний час 1945 р.-1952 р.: проблему Ді Пі, боротьбу проти релігії, навів цікаву думку Джона Фішера, що був уповноваженим УНРРА на Україні, подав переклад вірша Сосюри „Любіть Україну", його долю і московську критику Корнійчукової творчости.

Вся брошура рясно документована покликаннями на джерела, а серед них є й досі невідомі. Проф. І. Борщак приходить до висновку, що нині в СССР і в Кремлі панує „гостре російське шовіністичне божевілля" і на доказ цього наводить, крім інших фактів, ще й те, що в опері „Запорожець за Дунаєм" молитву „Владико неба і землі", як повідомляє „Совєтское искусство" (ч. 188 за 1952 р.) замінено зверненням до . . . російського народу. Так переробив лібретто якийсь Шипов. Дійсно, божевілля!

Можна тільки дякувати проф. І. Борщакові за ґрунтовну працю, а Асоціяції міжнародних політичних студій й інформацій за її опублікування. Вона, без сумніву, спричиниться до належного зрозуміння української проблеми в демократичних колах Західньої Европи.

Світозір Драгоманов

СПІВЕЦЬ МАЗЕПИ

Цього року відзначено 150-річчя з дня народження великого Віктора Гюго (1802 р.-1885 р.). Цей автор — поет, драматург, повістяр, політик, — якого французи вважають найбільшим (в розумінні популярности) своїм письменником, вартий у нас більшої уваги. Тут не місце переповідати дуже широко його життя й творчість, досить пригадати, тільки загально відомі такі його твори, як: „Знедолені" (з яких іде тепер на американських екранах дуже добрий фільм), „Собор Паризької Богоматері", „Людина, що сміється" і „1793-ій рік". Ці твори ввійшли в залізний фонд світової літератури і перекладені всіма культурними мовами. Менше відомі його поезії, тепер уже трохи анахронічні своїм романтичним патосом, драми. У французькій літературі силою свого таланту і своєю всеосяжністю Гюго нагадує нашого Франка, який французького письменника високо цінив і ним захоплювався. Та й з погляду духової вдачі в обох письменників багато спільних рис — лірику Гюго часом забивав його патос і багатослів'я, а Франкову — раціоналізм.

Та для нас, українців, Гюго залишається передусім автором поеми „Мазепа". Повставши на основі відомої історії Карла XII Вольтера і не без впливу Байрона, поема Гюго, як цілість, має в дечому багато перевагу над байронівською. Вона суцільніша композицією і, головне, має виразно висловлену ідею. Дві знамениті останні строфи поеми стали справжнім віщуванням того, що пізніше оформилося в мазепинський рух новітнього українства:

Ось на засудженця погляньте: стогне й гине,
Та труп цей півживий племена України
Ще князем виберуть колись.
Одного дня поля засіє він мерцями,
І хижих кречетів покличе з шулаками,
Щоб крови напились.

Цю велич мукою окупить він своєю:
Колись ще гетьманську одягне він керею,
Великий — що сліпить.
І як ітиме він, йому у кожнім домі
Простеляться до ніг, і тільки сурем гомін
Лунатиме в ту мить.

С. Г.

НОВІ ПЕРЕКЛАДИ „КОБЗАРЯ"

Нещодавно в Москві вийшов том вибраних творів Т. Г. Шевченка. За свідоцтвом совєтської преси, це — найновіша збірка віршів і поем для школярів. У збірнику поміщені переклади віршів Шевченка — М. Ісаковського, А. Твардовського, А. Суркова, Н. Асеєва, П. Антокольського, В. Імберґа, М. Светлова, А. Прокоф'єва та інших совєтських поетів. Видання ілюстроване репродукціями з праць поета.

Ще раніше в Румунії видано збірник вибраних віршів і поем Шевченка румунською мовою (передмова акад. М. Садов'яну). Цього року вперше видано „Кобзаря" в 2-ох томах у Німеччині. Переклади зробили „відомі поети Німецької демократичної республіки".

ЛІТЕРАТУРНІ УСМІШКИ

Докія Гуменна написала роман п. з. „Велике цабе". А де, спитаємо, хоч би мале „соб"? Таж батьки й діти Чумацького шляху споконвіку орієнтували круторогих двома словами: „соб — цабе!" . . .

*

Треба було аж політика й дипломата Кедрина, щоб ствердити, що нагороджена першою премією на літературному конкурсі краси дитина М. Крима („Таємниця Джявир-Ханум") має . . . дві голови. До речі, тільки дипломат і міг цей дефект завважити: хто розуміється на дволикості*), той легко визнається й на двоголовості.

*

Поголоски про слабке здоров'я письменника І. Керницького виявилася звичайною „буйдою": хто на конкурсі здобуває третє місце за „Японську боротьбу" (джію-джітсу), той мусить бути здоровий, як кінь. Блаженні невіруючі хай підуть у неділю під св. Юра в Нью-Йорку й поглянуть на Керницького.

*

Багато людей фатально не зрозуміли такої ясної гуморески, як „Японська боротьба". Декотрі чомусь гадають, що в прізвищі вчителя джію-джітсу А. Карналія літера „р" тільки дипломатично прикриває звичайну каналію. А деякі — вже цілком недоречно — вважають, що під образом згаданого вчителя треба розуміти . . . письменника Ю. Косача. Поперше, Косач цілком інакше виглядає, подруге, пива не вживає, а потретє, джію-джітсу не знає. Знавці давно ствердили, що Косач б'ється тільки стилем „кеч-ез-кеч-кен (хапай, за що можеш)".

*

Нашим найменшим (і найбільшим) загадка: чому редакційний штаб українського щоденника „Америка" написав Конвенції Ліґи української Католицької Молоді П. А. привіт неукраїнською мовою? — Для влегшення розгадки подаємо до відома, що редакційний штаб „Америки" складається з учорашніх скитальців.

(Розгадка складача: на мою думку, редакційний штаб хотів похвалитися, що вже стільки вміє по-американському).

*

Письменник В. Чапленко повинен написати вичерпну працю, в якій вияснив би назву своєї найновішої книжки „Півтора людського". Півтора чого людського? — сиплються з усіх боків запити. Саморобні інтерпретації нікого не задовольняють, а деякі з них далеко не такі, як хотів би автор.

*

Олекса Веретенченко хороший поет (з вигляду й писання), але нещасливі назви своїм збіркам дає. Останню автор уважав за відповідне назвати „Дим вічности". Спитаємо: мало нашим людям їхніх буденних нью-йоркських, філадельфійських, детройтських чи пітсбурзьких димів? . . Чому автор не назвав своєї збірки хоч би „Нормозанопозітряною вічністю"? Тоді не 1 дол. а 10 або 20 можна було б у ціну поставити, а ввесь наклад за тиждень наші люди розхапали б.

**

Справи стали погані: байкар Іван Манило в вірші передчуває, що „вже йому не жити серед Дніпрових ланів" . . . Тепер критики ламають собі голови над виясненням цих слів: не буде довго гійни чи Манило „гавз" купив?

Примітка складача: ні одне, ні друге. Це тільки варіянт ранішого вірша Манила:

„. . . . Глібів, Гребінка, Манило . . .
Як це чудово звучить!
Слава про мене гриміла б,
Тільки народ щось мовчить . . ."

О. Сип

*) дипломатія, по-старогрецькому, — дволикість.

Просимо авторів надсилати тільки недруковані твори та не надсилати рукописів одночасно до нас і до інших редакцій, бо це знецінює і наше, і ті інші видання!

Д-р Ростислав Сочинський

ЦІКАВЕ З МЕДИЦИНИ

Щеплення проти дитячого паралічу

Цього року в Тексасі зроблено на широку скалю експериментальне щеплення проти дитячого паралічу. Експериментом охоплено до 50.000 дітей у віці від 1 до 6 років. Половині цих дітей впорскнуто ґама-ґльобуліну (це складова частина білковини людської крови), а другій половині, для порівняння, впорскнуто індеферентну желятину. Хоч остаточні підрахунки ще не закінчені, але дотеперішні спостереження показують, що серед дітей першої групи захворування на поліомиеліт взагалі і зокрема на параліч були багато рідші, як у другій групі.

Отруєння аспіриною

Нерозбірливе й стале вживання аспірини, цього так широко для спекуляційних цілей розреклямованого й, здавалося б, нешкідливого ліку, який можна купити не тільки в аптеці, але й у будь-якій крамниці, приносить багато шкоди для загального здоров'я.

Аспірина має отруйні елементи і може викликати подразнення шлунку, надмірне потіння, загальне ослаблення, шум у голові, ба навіть часткову глухоту. Аспірина може викликати великі кровотечі з носа, рота, харчового проводу та статевих органів. Недавно д-р Балаш опублікував 752 випадки отруєння аспіриною, що трапились йому на протязі 5 років, з того — чотири смертні.

Середовище й недуга

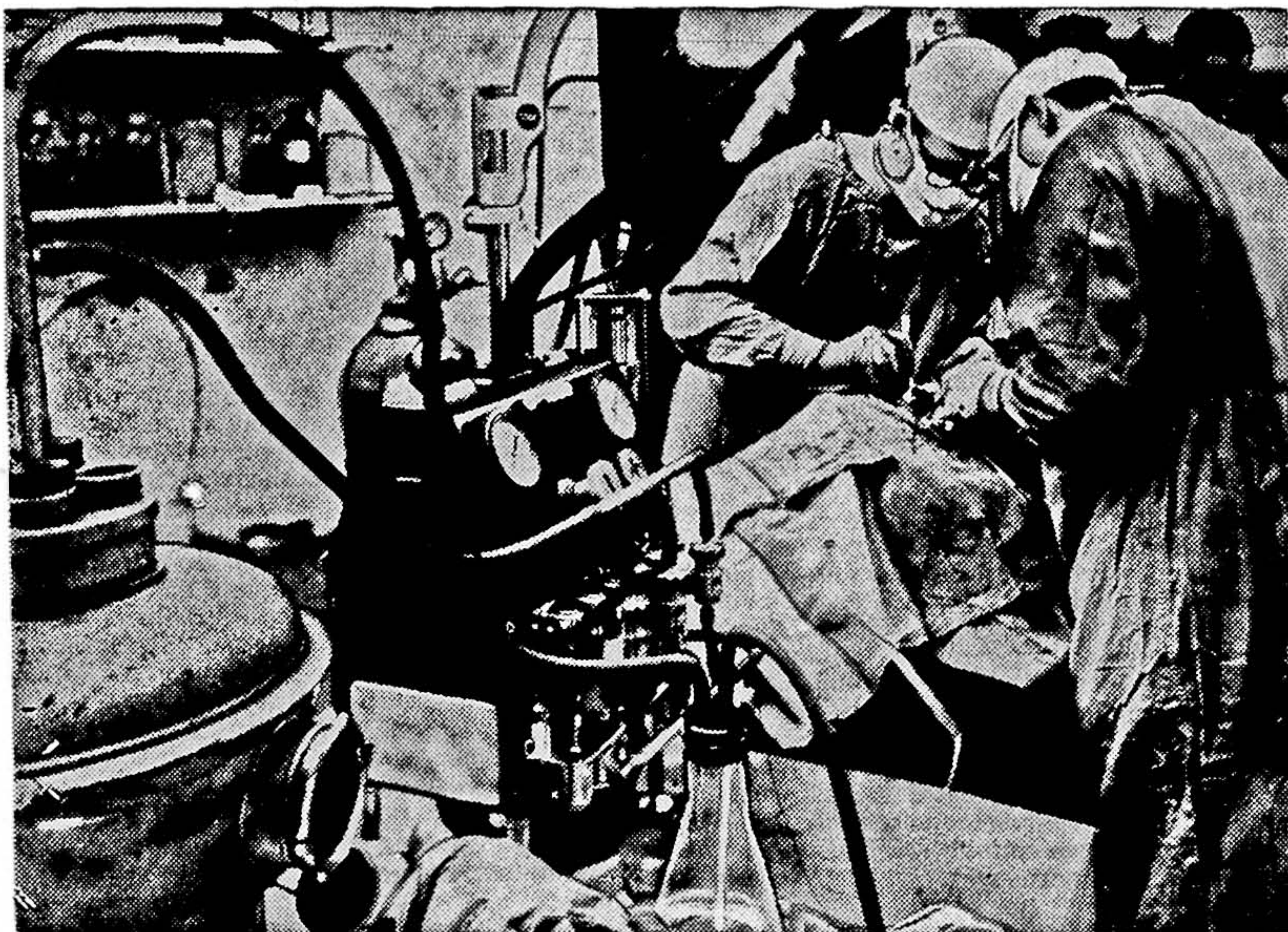
Для студентів Нью-Йоркського Медичного коледжу запроваджено тепер спеціяльні виклади й практичні вправи для вивчення впливу середовища на виникнення недуги. Студенти відвідують різні харитативні організації та знайомляться з усякими середовищами, вивчаючи залежність загального здоров'я від економічних, соціяльних і навіть політичних чинників. Модерна медицина не обмежується тільки лікуванням специфічних недуг, але й намагається усувати шкідливі впливи середовища, серед якого перебуває пацієнт.

Гуртова перевірка здоров'я

Своєчасність діягнози якоїсь хвороби має величезний вплив на успішність її лікування. Дальший ступінь у цьому напрямку зробила Служба Громадського Здоров'я ЗДА, що проголосила плян дослідів здоров'я широких мас населення. Перевірка має охоплювати недокрів'я, цукрове сечовиснаження, ослаблений зір і слух, недуги серця, високе тиснення крови, надмірну вагу тіла, сухоти (туберкульозу) та інші хронічні недуги. Досі на одну тисячу досліджених, на перший погляд, здавалося б, здорових осіб, у 976 виявлено початки якоїсь хвороби. Ця акція, якщо її буде здійснено, матиме колосальне значення, бо приблизно 25 мільйонів населення ЗДА має задавнені хронічні недуги, що спричинюють 75% усіх смертних випадків. Кожна окрема особа повинна використати цю нагоду для перевірки власного здоров'я.

Зниження смертности

Статистичний матеріял, що його зібрали Об'єднані Нації, показує, що від закінчення другої світової війни смертність в Европі значно зменшилась. Зокрема це помітне в таких санітарно занедбаних країнах, як Італія, Еспанія, Портуґалія. Пояснюється це тим, що слабкіші одиниці згинули від злиднів, а залишився природно-відпірний, здоровий елемент. Голляндія має найнижчу смертність, бо річно тільки 8,1 на тисячу населення. Це менше, ніж в Америці (10,1 на 1000). Про смертність на Україні не згадують. Може, тому, що це входить у ділянку не медичної, а кримінальної статистики.

Цієї серцевої помпи вживали при операціях тварин у детройтському шпиталі Гарпера. Але її з успіхом ужили також при операції 41-річного чоловіка, як про це повідомляє „Журнал Американського Лікарського Товариства". Цю „серцеву машину" поліпшили лікарські та інженерські фахівці, і це „серце" перейняло на себе функцію „постачати кров цьому пацієнтові" доти, доки лікарі не зоперують його серця, а це тривало 50 хвилин. Цей пацієнт тепер зовсім здоровий. Лікарі кажуть, що це був перший випадок такої успішної операції, коли замість дійсного серця працював механізм. Це механічне серце зроблено з нержавіючої сталі, скла та гуми. Його випродукувала „Дженерал Мотор Корп." за вказівками Мічіґанського Серцевого Союзу. Як знаємо, серце складається з двох частин, так званих „шлуночків", а вгорі в кожному шлунку є передсердя з серцевими хлипаками. Хворий мав побільшений хлипак на правому передсерді. Механічне серце помпувало кров до аорти під час того, як лікарі оперували побільшений хлипак передсердя, який не міг добре зачинятися і пропускав кров назад до передсердя. Для операції цілого серця треба б двох таких механічних серць.

АМЕРИКАНСЬКІ КІНОКЛОПОТИ

Як відомо, під час і після війни американське кіновиробництво було сильно скомунізоване. Це можна однаково сказати і щодо акторів, і щодо сценаристів та режисерів. Комуністична партія мала з них добрий прибуток, накладаючи на своїх членів податки у відсотковій висоті від їхнього заробітку. А які були і є заробітки в кіновиробництві, не треба й говорити. Але Урядовий Комітет для боротьби з протиамериканською діяльністю пильно слідкував за комуністами в кінопромисловості і кликав їх на допити, а підприємці звільняли їх з праці. Звільнені перенесли свою діяльність до Англії, Франції, Італії, Мехіко та інших країн і там почали накручувати нові фільми та — посилати їх туди, звідки їх вигнано. Тепер американська Фільмова Рада домагається в Конґресі заборони на такі імпортовані фільми не тільки тому, що їх створили антидержавні елементи, але й тому, що ці фільми накручено, завдяки дешевшій за кордоном праці, значно дешевше, і тому існує загроза конкуренції з дорожчим фільмом, вироблюваним у ЗДА. Вільність слова й преси в ЗДА покищо не дає виглядів на те, що така заборона буде видана ближчого часу. Але самий виступ характеристичний для зміни американських настроїв.

Фільмова Рада подала як зразок такого комуністичного фільму — фільм „Зустріч", зроблений в Італії. Продукцією цього фільму займався Макс Вебер, активний член партії і урядовець партійних установ у Нью-Йорку й Голівуді. З ним співпрацював Бернард Форгавс, також комуніст. Сценарій написав Бен Барзман — також член партії.

Голосна була в 1950 р. справа фільмового директора Едварда Дмитрика, українського походження, що створив кілька нагороджених фільмів. Він заробляв щось до 2 тисяч тижнево і, мабуть, не мав уже куди ті гроші дівати та зв'язався з різними комуністичними організаціями. Після допиту був усунений з праці і деякий час працював в Англії, але по тому вернувся до ЗДА і при повторному допиті покаявся.

ПОЛЬСЬКА ЛІТЕРАТУРА СОВЄТИЗУЄТЬСЯ

Коли переглядати польську літературну пресу з-за залізної заслони, виринає почуття, що польська література переходить той самий процес ламання, що його перейшла й українська література. Різниця та, що большевики на Україні здобули собі літературу щойно після довгого опору, а в Польщі за кілька років вони вже стоять там, де на Україні були в р. 1934, році постишевщини. Не доводиться дивуватися з такого ще довоєнного польського комуніста, як Броневскі, це „піонер польської соціялістичної поезії", що з парадою відзначає тепер 25-річчя своєї творчости. Його нововидана збірка віршів „Надія" рясніє такими офіційними поемами, як „Слово про Сталіна" тощо, але для нас цікава його поема про життя й смерть Вальтера Сверчевського, загинулого від рук „решток фашистських банд". Як сказано, з Броневского нічого дивуватися, але ось колективний збірник польських поетів „Вірші про Болеслава Берута", і ці вірші свідчать, що й інші автори, деякі з іменем, не дуже „відстають". Тут поміщений, між іншим, „Лист до президента" Ярослава Івашкевіча, ще довоєнного лавреата Польської Академії літератури. Чи ж можна при всій навіть вирафінованості його вірша, витягнути з такої теми, як совєтський полигач Берут, хоч натяк на щось поетичне? Цікаве тут те, що поети так званого аванґарду, або „ліві" (формалісти), які за вільної Польщі воліли писати малозрозумілі ребуси, несподівано заговорили зовсім людською мовою. Ось Адам Важик виспівує „Леніна, що поміг нам жити на старій польській землі", виспівує Волгу, Сталінград і лає „куркульських гадів". А література наймолодшого літературного покоління в Польщі вже зовсім навчилася мислити благонадійно, можна б тут згадати хоч би нагороджений державною премією роман Богдана Чешка „Покоління" — про Варшаву за воєнних років, з соковитим фіналом — образом совєтської армії, яка приносить польському народові „волю".

НОВІ ВИДАННЯ

Яр. Славутич. Донька без імени, поема. 1952 р. Буенос-Айрес, „Перемога".

Ця невеличка розміром поемка була написана 1945 року, отже тоді, як поет опрацював остаточно і видав дві свої перші збірки поезій — „Співає колос" (1945 р.) та „Гомін віків" (1946 р.), і тому характером своїм вона близька до цих збірок. Її характеризують життєва тема і реалістичний метод трактування людських переживань. У ній поет оповідає про боротьбу поліських партизан з німецькими окупантами, а на цьому тлі дає „сюжетну" долю молодого подружжя Оксани й Гордія.

Ця доля сюжетно не складна, але повна трагічної глибини. Оксана була вагітна, і їй довелося родити тоді, як про повстанський постій довідався ворог (німці). Не мавши сили відступати „на багна", Оксана залишилась на поталу ворогові, і її, разом з іще безіменною дитиною (звідси і назва поеми) та іншими захопленими, старими й малими, спалили німці живцем. У поемці багато драматичної напруги, що її поет створює яскравими малюнками епізодів та ліричними відступами.

Вони прийшли, жахні вандали,
І звично, з лютістю катів,
Немилосердно плюндрували
Запілля сел і городів.
Диміла даль, гуділи тропи,
І чад отруйний і тяжкий
Одичавілої Европи
Гойдав повислі мертвяки (?).

Або ще:

З ім'ям Господнім на пряжках[1])
І кров'ю іродською в жилах
Проходять німці по хатах
І до солом'яних похилих,
Турботно викладених стріх
Підносять димні смолоскипи
Під п'яний і нелюдський сміх.

Але не зовсім добре враження справляє епізод, коли „джура" залишає хвору жінку в смертельній небезпеці саму:

І на долині немалій (?)
Окрай розбурханого бору
Її, знеможену і хвору,
Лишає джура у селі.

Краще було б, якби автор цього епізоду не давав, бо це виразно зменшує героїчний характер повстанців.

Поемка залишиться в нашому літературному надбанні як прокляття нащадкам давніх вандалів, що свою „культурною", свідомо розрахованою і методично здійснюваною жорстокістю перевищили своїх предків. На жаль, тематика про цього ворога ч. 2 нашого народу не знайшла ще достатнього відбиття в творчості наших поетів чи письменників на еміґрації. Крім окремих дрібних поезій, ми можемо згадати ще поему „Залізничний сторож" М. Ситника, що теж трактує проблему боротьби з німецькими окупантами нашої країни. Але ясно, що цього мало. Цей факт можна пояснити, либонь, тим, що за наявности ворога ч. 1 — московських большевицьких гнобителів нашого народу, ворог ч. 2 відсувається в тінь, і щодо нього в наших серцях потроху „пригасає гнівна мста", як пише в своїй поемці Яр Славутич.

Правда, цю занедбану в наших еміґраційних поетів та письменників на еміґрації тематику всяково розробляють українські підсовєтські автори, але вони це обов'язково посднують з подякою „старшому братові" за „визволення" і тим знецінюють свої твори.

Подекуди в поемці трапляються певні „натягнення" для рими (випадки, відзначені в наведених уривках знаками запитання або ще „вона — блідна"), але їх можна розглядати як „поетичні вільності".

Ч.

1) У німецьких вояків на поясах було написано Gott mit uns — Бог з нами.

З НЕДРУКОВАНИХ ПОЕЗІЙ О. ОЛЕСЯ

***

Де вир недавній, метушня,
Що не давала людям спати?
Куди поділась комашня,
Автомобілі, дипломати?

Чому, як в усі, все мовчить?
Нема ні книжки, ні газети . . .
А в москалів життя кипить,
Пищать ес-ери і кадети.

Процес московський прикував
До себе очі всього світу,
Сам в пеклі біс застрайкував
Проти ЧК, насильства, гніту.

А ми . . . ми тихо сидимо
І звідси дивимось байдуже,
Як тягне наш нарід ярмо
І на могилах рідних туже.

Гачьба! Недавні багачі,
Ми знову в злиднях, голі й босі.
Лежали б краще на печі
Та гріли биту спину в просі.

2. VII. 22 р.

***

Мовчать співці, покинуті, забуті . . .
Усе живе то в лісі, то в тюрмі,
А лицарі . . . в землі або закуті . . .
Народ оре і сіє у ярмі.

Вгорі на небі чисто, ані хмарки,
Навколо тиша мовчазна . .
Ходімо, друже мій до чарки:
За бурю вип'ємо до дна!

8. VII. 26 р.

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКА ХРОНІКА

ОПЕРУ „В СТЕПАХ УКРАЇНИ",

за одноіменною п'єсою О. Корнійчука, прийнято до постави в київському театрі опери і балету. Лібретто у віршах написав А. Олійник; музику написав композитор Оскар Сандлер. Музика багата на українські народні мотиви.

МУЗЕЙ ІМ. І. КОТЛЯРЕВСЬКОГО В ПОЛТАВІ

У другій половині вересня ц. р. відкрито в Полтаві літературно-пам'ятковий музей ім. І. Котляревського. Совєтська преса повідомляє, що в творенні цього музею брали активну участь культурно-освітні установи, письменники, мистці й артисти Москви, Ленінґраду, Києва і ін. міст (і тут мусить бути дотриманий „порядок" і ієрархія!) Активну участь у створенні експозиції музею узяв Інститут української літератури Академії наук УССР, багато допомогли музеєві й мистці Києва та Полтави. Ленінградська бібліотека ім. Салтикова-Щедріна передала музеєві рукописний архів І. Котляревського, а державна бібліотека СССР ім. В. І. Леніна прислали журнали „Сын отечества" і „Отечественные записки", де були поміщені перші рецензії на „Наталку Полтавку". Музей займає шість кімнат і експозиція, як запевняє совпреса, показує зв'язок Котляревського з „проґресивною російською літературою".

МИСТЕЦЬКІ ВИСТАВКИ В НЬЮ-ЙОРКУ

Згуртовані в своєму об'єднанні нью-йоркські українські мистці плянують улаштувати в цьому сезоні кілька мистецьких виставок в Літературно-Мистецькому клюбі. Першою з них буде виставка Олекси Грищенка, який постійно перебуває у Франції, але багато творів якого є в ЗДА. На цій виставці будуть показані твори мистця, що є в приватних збірках, серед них його знамениті морські краєвиди та акварелі з Еспанії. Останніми роками Грищенковим малярством захопилося немало любителів мистецтва і придбало собі твори цього знаменитого мистця, який має вже своє визнане місце і в французькому малярстві.

Другою, черговою, виставкою буде виставка малярських творів Івана Труша, цього піонера нового західньо-українського малярства. Малюнки будуть також з приватних колекцій. Виставка буде не тільки вшануванням великого мистця, а й відзначенням тих любителів мистецтва, які, показуючи рідну землю, взяли з собою частину її в зображенні мистця.

На відкритті обох цих виставок відбудуться й відповідні доповіді про творчість цих мистців.

o

Перша кооперативна молочарня в Данії була заснована в 1882 році аґрономом Стіллінґом Андерсеном з Коджєнінґу. Від того часу цей тип кооператив у Данії так розвинувся, що країна слушно була названа „молочною фармою" Европи.

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY
НЕДІЛЬНЕ ВИДАННЯ
Редагує Колеґія

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:
„SVOBODA"
81-83 GRAND STREET, JERSEY CITY 3, N. J.
Телефони: BErgen 4-0237 і BErgen 4-0807

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА ТИЖНЕВИК „СВОБОДИ"

На рік у ЗДА	$3.75
На пів року в ЗДА	$2.00
На рік у Канаді	$4.25
На пів року в Канаді	$2.25

Передплату надсилати на адресу:
"SVOBODA", P. O. Box 346
Jersey City, 3. N. J., U. S. A.

Ukrainian newspaper published daily except holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand St., Jersey City, N. J. Reentry as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., 1911, under the Act of March 8, 1879. Pending. Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

З НАУКИ Й ТЕХНІКИ

8 НОВИХ КОПАЛЕНЬ УРАНУ В ПІВДЕННІЙ АФРИЦІ

(л). У 8 нових копальнях золота в Південній Африці почали здобувати уран. Видобувають уран із того мулу, що залишається після видобуття золота. Цей видобуток фінансують ЗДА й Англія. Це вже тепер 13 копалень золота в Південній Африці, при яких видобувають також уран. Ціну за видобутий уран будуть калькулювати так, щоб покрити кошти продукції, дати відсотки за вкладений капітал та ще й здобути відповідний зиск.

ФАБРИКА ХЛОРОФІЛУ

(л) В місті Ламар у стейті Кольорадо збудували нову фабрику для виробу хлорофілового екстракту із рослин. Хлорофіл має велике значення в медицині, а тепер сподіваються, що його значення ще збільшиться, коли збільшиться його продукція. Ця фабрика має продукувати 100,000 фунтів хлорофілу на рік. На будівництво фабрики витрачено один мільйон долярів.

ТЕЛЕВІЗІЯ В КИЄВІ

На центральній маґістралі української столиці — Хрещатику нещодавно побудовано монументальну споруду. Це — т. зв. Будинок радіо. Тут розташовані студії Київського телевізійного центру. Тричі на тиждень звідси передаються й показуються концерти, кінофільми та театральні вистави. Надалі совєтська преса обіцяє, що кияни побачать на телевізійних екранах виступи вишівських театрів, змагання на міських стадіонах та багато інших видовищ. Тепер у столиці обладнано біля 2,600 телевізійних приймачів. Біля 100 таких приймачів споруджено в домах, колгоспників довкільних сіл, у сільських клюбах.

Не можна заперечувати, що совєти не шкодують грошей на пропаґанду. Але можна сумніватися щодо власників телевізійних приймачів: за винятком представників окупаційної влади і їхніх місцевих виконавців, абсолютна більшість киян живе в таких злиднях, що навряд чи може дозволити собі цю розкіш. А ще менше про неї можуть мріяти колгоспники!..

АЛЬМАНАХ ГУМОРУ Й ПОЛІТИЧНОЇ САТИРИ

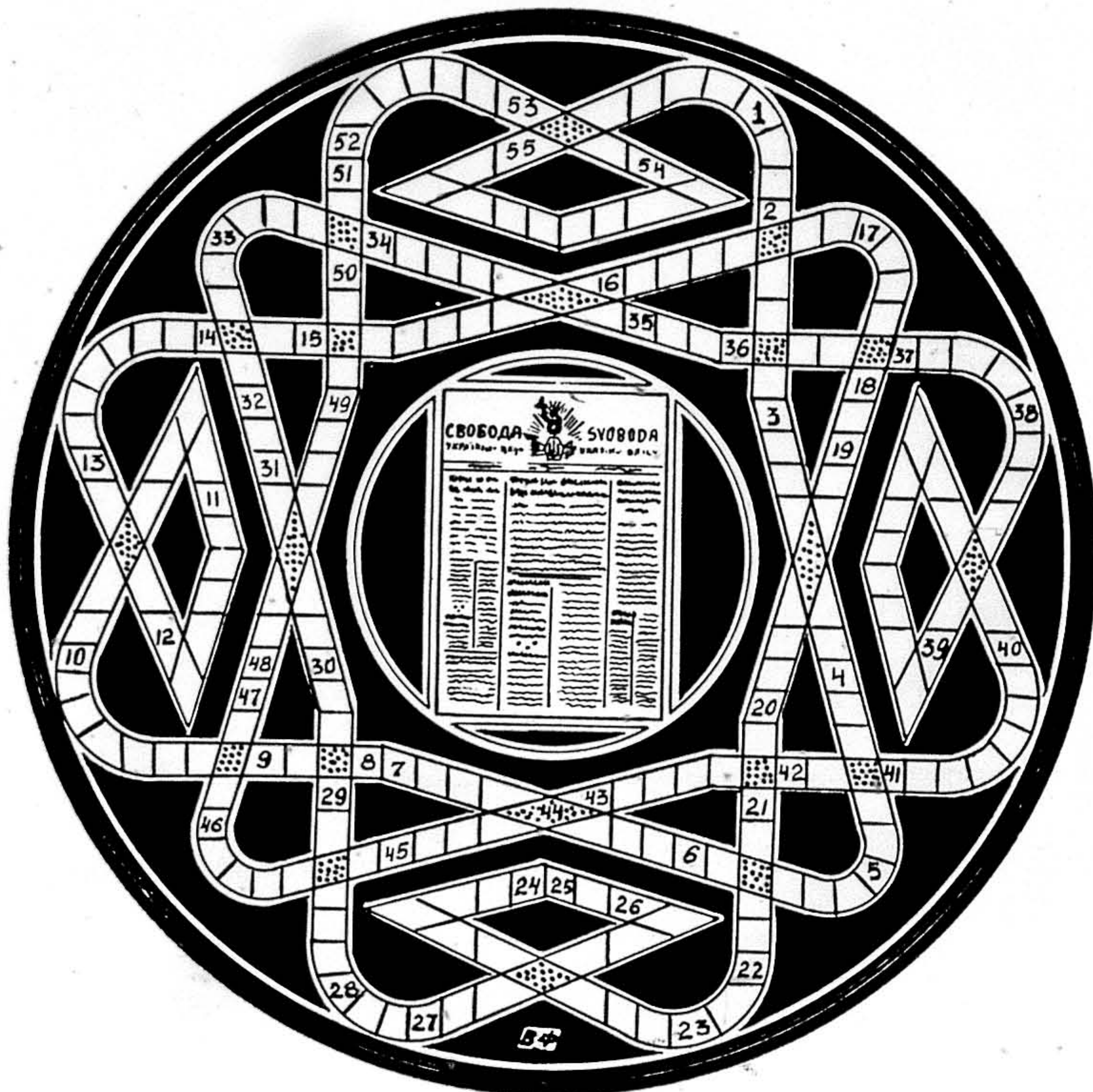
Уже вийшов у Буенос-Айресі альманах гумору й політичної сатири „Мітла" на 1953 рік. Альманах містить у собі багато карикатур, дотепів, сміховинок, а також гумористичну історію одного вояка І дивізії УНА під заголовком „Щоденник Селепка Лавочки". Покищо це єдине на всю нашу еміґрацію видання такого типу, і воно, очевидячки, матиме свого читача.

Редакція застерігає собі право 1) виправляти мову, 2) скорочувати надіслані рукописи і 3) взагалі робити зміни редакційного характеру.

Надсилані матеріяли мусять бути переписані на машинці, з одного боку аркуша, на доброму папері і через два інтервали (інтерлінії), а як ні, руки, то зовсім виразним письмом.

ЗАГАДКА — АРАБЕСКА Ч. 2 (десять пунктів)

Склав В. Ф.

Кожне нове слово починається останньою буквою попереднього слова. Закрапковані квадратики дадуть розв'язку.

1-2) Славна чудодійна місцевість у Франції; 2-3) виклад, справоздання; 3-4) людина із знанням без практики; 4-5) прізвище О. Олеся; 5-6) одна з народніх назв чорта; 6-7) інакше „кучерявлення"; 7-8) тібетська в'ючна тварина; 8-9) наглядач у концентраційному таборі; 9-10) маленьке створіння, що є в деяких казках; 10-11) рослина; 11-12) безумовна правда; 12-13) „концерн", торговельна комбінація; 13-14) водолюбна рослина; 14-15) рід яблуні; 15-16) приладдя для міряння випарів рідини; 16-17) священиче одіння; 17-18) вогнетривалий матеріял; 18-19) деревце (у множині); 19-20) маленьке, єгипетське звірятко, що вбиває крокодилів; 20-21) примірник книжки; 23-24) наука про будову слів та їхню відміну; 24-25) заглибина в землі; 25-26) предмет; 26-27) рід ґрунту; 28-27) ліки; 28-29) історичне українське прізвище; 29-30) жрець в азійських та африканських поган; 30-31) купівля без готівки; 31-32) шинка по-американському; 32-33) кущева рослина карпатського підліску; 33-34) електричний біґун; 34-35) рід малювання; 35-36) м'язневий обріст щелепів; 36-37) мистець, штукар; 38-37) назва гральної карти (зах.-укр.); 38-39) проща; 39-40) вибухова речовина; 40-41) слова до опери; 41-42) ріка в Европі; 42-43) інакше „радіопередача"; 44-43) нота; 44-45) тесть Тимоша Хмельницького; 45-46) обрядова рослина на Україні; 46-47) шапка (зах.-укр.); 47-48) міра поверхні; 48-49) хижий звір; 49-50) недуга; 50-51) чоловіче ім'я; 51-52) ініціяли імени й прізвища українського історика й поета XIX ст.; 52-53) хвороба; 53-54) розбійник, бандит; 54-55) корисна гусінь; 55-1) учень Ісуса Христа.

ТРЕТЄ ТРИМІСЯЧНЕ ЗВЕДЕННЯ ПРО ЗМАГАННЯ НА РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАГАДОК

Розв'язали на 100%

Антонович Марія, Барановський Р., Білинський Є., Бородієвич Ф., Вовк А., Вонзуль І., Гіроль М., Губчак В., Задурович А., Кікта С., Левкович І., Княжинська О., Луцишин Степан, Савка Ярема, Федун В.

Розв'язали на 75 %

Базилевич В., Букшований А., Гарасим'як Л., Кривокульська М., Литвинова Галина, Мостова Д., Поцалуйко І., Савчук О., Стефанишин В., Сухий Роман, Грицина В.

Розв'язали на 50%

Зимний Т., Негвід З., Савин Л., Костів С., Ільницький М., Ліщинська О.

„ПРОТОКОЛИ" ФІЛОЛОГІЧНОЇ СЕКЦІЇ НТШ

Вийшов перший том „Протоколів" Філологічної Секції НТШ у ЗДА. Це, властне, не протоколи в канцелярському розумінні цього слова, а скорочені виклади, тези доповідів, зроблених на різних засіданнях цієї Секції. У збірнику подано 14 таких „протоколів" на теми з мови й літератури. Серед авторів бачимо П. Ковалева, Костя Кисілевського, Василя Лева, К. А. Маннінґа, В. Кірkконела, С. Гординського, Р. Смаль-Стоцького, С. Андрусишина й О. Горбача. Читач знайде в книзі чимало цікавих оглядів і наново поставлених проблем, у таких працях, як от: „Совєтські намагання зробити російську мову світовою" Р. Смаль-Стоцького, як „Спроба нової клясифікації українських діялектів" К. Кисілевського, як „Проблема ритму в „Слові о полку Ігоревім" С. Гординського, як праці (дві) П. Ковалева про літературну мову Київського князівства і ін. Тільки ж видання це розраховане на англійського читача і через те видане англійською мовою.

НАША ПОШТА

Т. К-ський, Буффало. Через те, що Ви читаєте й наш тижневик, а питання про термінологічну помилку щоденника „оливо — цина" має наукове значення, редакція щоденника передала нам для відповіді Ваш лист. Так, Ви маєте рацію, коли пишете, що по-українському англійське Tin і німецьке Zinn треба перекладати не словом „оливо", а словом „цина". Перекладача в щоденнику збив в пантелику англійсько-український словник М. Л. Подвезька, що дає на позначення поняття цини слово „оливо", а на позначення олива подає російське слово „свинець". Тільки ж Ви даремно іронізуєте з приводу „братів-наддніпрянців", що нібито русифікують нашу мову! Ці слова Москва накидає тепер силоміць не тільки наддніпрянцям, а й усім українцям, і в цьому, може, невинен і впорядник словника М. Л. Подвезько, що мусів дати в своєму словнику російські слова.